

Hem>Familjefrågor och arv>Underhåll till familjemedlemmar

Underhåll till familjemedlemmar

Sverige

1 Vad omfattar begreppen "underhåll" och "underhållsskyldighet" i praktiken? Vem måste betala underhåll till vem?

Underhållsskyldighet finns enligt svensk lag för barn, makar och fränskilda makar. Bestämmelserna om underhållsskyldighet mellan makar är också tillämpliga på registrerade partner.

Barn

Föräldrarna ska ansvara för sina barns underhåll efter vad som är skäligt med hänsyn till barnets behov och föräldrarnas samlade ekonomiska förmåga. En förälder som inte har förmåga att bidra till sitt barns underhåll är inte skyldig att betala underhåll.

En förälder som inte har vårdnaden om barnet och inte heller varaktigt bor tillsammans med barnet ska fullgöra sin underhållsskyldighet genom att betala underhållsbidrag. En förälder som har vårdnaden om barnet gemensamt med den andra föräldern kan också vara skyldig att betala underhållsbidrag. Detta är fallet om barnet varaktigt bor tillsammans med endast den andra föräldern, oberoende av om den föräldern är ensamstående eller bor tillsammans med en ny partner.

Även den som varaktigt bor tillsammans med annans barn och förälder som har vårdnaden om barnet är underhållsskyldig mot barnet, om parterna är gifta med varandra eller har barn tillsammans. En styvförälder är dock underhållsskyldig endast i den mån barnet inte kan få underhåll från den förälder som den underhållsskyldige inte bor tillsammans med.

Underhållsbidrag fastställs genom dom eller avtal. Ett avtal är giltigt endast om det är skriftligt och bevitnat av två personer.

Parterna kan också avtala om att underhållsbidrag för framtiden ska betalas med ett engångsbelopp eller för längre perioder än tre månader. Om barnet är under arton år, måste ett sådant avtal vara godkänt av socialnämnden.

Underhållsbidrag i form av ett engångsbelopp ska betalas till socialnämnden om barnet är under arton år. Det belopp som har inbetalats till nämnden ska användas för att från en försäkringsgivare inköpa en efter underhållsskyldigheten anpassad livränta åt barnet, om inte avtalet hindrar det eller nämnden finner att beloppet kan användas på något annat lämpligt sätt för barnets underhåll.

Underhållsbidrag betalas i förskott för varje kalendermånad. En domstol får emellertid besluta om ett annat betalningssätt, om det finns särskilda skäl för det. En talan om att underhållsbidrag ska fastställas får inte bifallas för en längre tid tillbaka än tre år före den dag då talan väcktes, om inte den bidragsskyldige medger det.

Fordran på fastställt underhållsbidrag preskriberas, dvs. kan inte längre krävas ut, fem år efter förfallodagen.

Makar

Under äktenskapet har vardera maken ett ansvar för båda makarnas försörjning. Om en av makarna inte klarar av att försörja sig helt på egen hand, är den andra maken skyldig att bidra till den makens personliga behov.

Efter äktenskapsskillnad ansvarar varje make som huvudregel för sin egen försörjning. Om en av makarna behöver pengar för sitt underhåll under en övergångstid, har han eller hon dock rätt att få ett bidrag från den andra maken efter vad som är skäligt med hänsyn till dennes förmåga och övriga omständigheter. I undantagsfall kan en make få underhåll för längre tid.

Om makarna inte kan enas om underhållet, kan tvisten avgöras i domstol.

Underhållsbidrag efter äktenskapsskillnad ska betalas fortlöpande. Domstol får dock besluta att bidraget ska betalas med ett engångsbelopp, om det finns särskilda skäl, t.ex. om maken i fråga måste betala pensionsavgifter.

En talan om att underhållsbidrag ska fastställas får inte bifallas för en längre tid tillbaka än tre år före den dag då talan väcktes, om inte den bidragsskyldige medger det.

Fordran på fastställt underhållsbidrag preskriberas, dvs. kan inte längre krävas ut, tre år efter förfallodagen.

2 Upp till vilken ålder kan ett barn få underhållsbidrag? Skiljer sig underhållsreglerna åt i fråga om barn och vuxna?

Föräldrars underhållsskyldighet upphör som regel när barnet fyllt arton år. Om barnet inte avslutat sin grundutbildning, kvarstår dock underhållsskyldigheten under den tid som skolgången pågår, men längst till dess barnet fyllt tjuogoett år. Till skolgång räknas studier i grundskolan eller gymnasieskolan och annan jämförlig grundutbildning.

3 Ska jag vända mig till en behörig myndighet eller domstol för att få underhåll? Hur går det till i stora drag?

I Sverige finns det ingen särskild myndighet som fastställer eller hjälper till med att fastställa underhåll. Underhåll kan fastställas antingen genom dom eller avtal. Om parterna inte kan enas är sökanden alltså hänvisad till att vända sig till domstol (tingsrätt) och ge in en ansökan om stämning.

I frågor om internationella underhåll kan man kontakta Försäkringskassan som är centralmyndighet i Sverige.

4 Kan en ansökan göras för en släktings, en närståendes eller ett underårigt barns räkning?

En förälder som har vårdnaden har rätt att ansöka om underhåll för ett underårigt barns räkning. När en särskild förmyndare finns utsedd, har även förmyndaren rätt att företräda barnet.

5 Om jag tänker ta ärendet till domstol, hur vet jag vilken domstol som är behörig?

Reglerna om behörighet anges i föräldrabalken, äktenskapsbalken och rättegångsbalken. Sökanden kan även vända sig till t.ex. en tingsrätt för att få information.

Talan om underhåll till barn tas upp av rätten i den ort där svaranden har hemvist. Om det inte finns någon behörig domstol, tas målet upp av Stockholms tingsrätt.

Frågor om underhållsbidrag till make får tas upp i mål om äktenskapsskillnad. Äktenskapsmål tas upp av tingsrätten i den ort där en av makarna har hemvist, och har ingen av dem hemvist i Sverige tas målet upp av Stockholms tingsrätt. Om en talan om underhåll till make inte väcks i samband med ett äktenskapsmål, gäller de allmänna forumbestämmelserna i 10 kap. rättegångsbalken.

I rådets förordning (EG) nr 4/2009 av den 18 december 2008 om domstols behörighet, tillämplig lag, erkännande och verkställighet av domar samt samarbete i fråga om underhållsskyldighet (underhållsförordningen) finns regler om behörighet i gränsöverskridande ärenden.

6 Måste jag gå via en mellanhand för att inleda en domstolsprocess (t.ex. en advokat, ett särskilt organ eller en central eller lokal myndighet)? Om inte, hur går man tillväga?

Nej. Den som vill inleda en domstolsprocess ska ge in en ansökan om stämning till behörig tingsrätt.

7 Måste jag betala avgifter för att inleda en process? Om ja, hur mycket? Om mina ekonomiska tillgångar är otillräckliga, kan jag då få rättshjälp för att täcka rättegångskostnaderna?

I Sverige är själva domstolsförandet gratis, med undantag för en ansökningsavgift som för närvarande uppgår till 900 kronor. För det fall sökanden anlitar en jurist eller advokat tillkommer den kostnaden. Det kan också förekomma kostnader för bevisning, t.ex. vittnen.

Det är inte möjligt att bedöma kostnaderna, eftersom de varierar från fall till fall.

Rättshjälp kan beviljas under vissa förutsättningar. För att rättshjälp ska beviljas i en angelägenhet som rör underhåll krävs att det finns särskilda skäl. Sådana skäl kan finnas, t.ex. om förhållandena är mer komplicerade än normalt och kräver en mer omfattande juridisk hjälp.

Att rättshjälp beviljas innebär att ett rättshjälpsbiträde förordnas för den rättssökande och att staten betalar ersättning till biträdet i den utsträckning som rättssökanden inte själv har råd att stå för kostnaden. I rättshjälp ingår vidare kostnader för bevisning, utredning, tolk och översättning och kostnader för en medlare. Den som har beviljats rättshjälp är också befriad från vissa avgifter vid domstolar och Kronofogdemyndigheten.

En person som inte är svensk medborgare och inte är eller har varit bosatt i Sverige, kan få rättshjälp för ärenden som ska prövas i Sverige, om det finns särskilda skäl. Om ett ärende ska prövas utomlands, kan rättshjälp beviljas endast för personer bosatta i Sverige. Medborgare i EU:s alla medlemsstater har samma rätt till rättshjälp som svenska medborgare. Även medborgare i vissa andra stater har samma rätt, enligt särskilt förordnande som förutsätter att det finns ett avtal om ömsesidighet.

När det gäller gränsöverskridande tvister inom EU finns vissa särskilda bestämmelser om rättshjälp, bl.a. för att se till att fri rättshjälp kan lämnas när det gäller vissa ärenden enligt underhållsförordningen som rör en förälders underhåll till ett barn under 21 år.

För information i fråga om rättshjälp kan sökanden vända sig till Rättshjälpsmyndigheten (<http://www.rattshjalp.se>).

8 Vilken typ av underhåll kan domstolen bevilja? Om underhållsbidrag beviljas, hur fastställs det? Kan domstolens beslut ändras för att ta hänsyn till ändrade levnadskostnader eller familjeförhållanden? Hur görs det i så fall (t.ex. genom automatisk indexering)?

Bedömningen av underhållsbidrag till barn baserar sig på i lag fastställda kriterier. En bidragsskyldig förälder har rätt att av sin inkomst efter skatt förbehålla sig ett belopp för sitt eget underhåll. Hit hör bostadskostnaden, som beräknas för sig efter vad som är skäligt. De andra levnadskostnaderna beräknas med ledning av ett indexrelaterat normalbelopp. Föräldern i fråga kan också förbehålla sig ett belopp för underhåll åt make som han eller hon bor tillsammans med, om det finns särskilda skäl. Den bidragsskyldiga föräldern kan slutligen förbehålla sig ett belopp för underhåll åt hemmavarande barn. Hur stor del av det kvarvarande beloppet som bör gå till underhållsbidraget beror bland annat på barnets behov och den andra förälderns förmåga att bära kostnaderna för barnets underhåll. I viss utsträckning kan avdrag göras för umgängeskostnader.

När det gäller underhållsbidrag till make finns inga i lag fastställda kriterier. Dock används en del av bedömningskriterierna ovan som vägledning.

Underhållsbidragen är indexreglerade för att de ska ha kvar sitt ursprungliga värde. Indexet följer ändringar av prisbasbeloppet enligt socialförsäkringsbalken, om inte annan indexklausul tagits in i domen eller det avtal där underhållsbidraget fastställs. Försäkringskassan bestämmer varje år om och, i så fall, med vilken procentsats underhållsbidraget ska ändras. Ändringen, som vanligen görs den 1 februari, gäller underhållsbidrag som fastställts före den 1 november närmast föregående år.

Om parterna är överens kan de ändra ett fastställt underhållsbidrag genom att skriva ett nytt avtal. Det gäller även om underhållsbidraget tidigare bestämts genom dom. En dom eller ett avtal kan också jämkas av domstol, om det finns skäl för det med hänsyn till ändrade förhållanden. För tiden innan talan har väckts får en jämkning som bestrids av endera parten göras endast på så sätt att obetalda bidrag sätts ned eller tas bort. För att en domstol ska höja underhållsbidraget till en fränskild make till följd av ändrade förhållanden krävs synnerliga skäl.

Domstolen kan också jämka ett avtal om underhåll, om avtalet är oskäligt med hänsyn till omständigheterna vid dess tillkomst och förhållandena i övrigt. Beslut om att erhållna bidrag ska betalas tillbaka får dock meddelas endast om det finns särskilda skäl.

Om ett underhållsbidrag till barn, som utges fortlöpande, har betalats med oförändrat belopp i sex år, bortsett från indexändringar, kan domstolen ompröva underhållsbidraget för framtiden utan att något särskilt skäl för omprövning behöver åberopas.

9 Hur och till vem betalas underhållet ut?

Underhållsbidrag ska betalas till den som är underhållsberättigad. Om den underhållsberättigade är ett barn under arton år, ska bidraget betalas till den förälder som har vårdnaden och bor tillsammans med barnet.

Underhållsbidrag i form av ett engångsbelopp ska betalas till socialnämnden om barnet är under arton år.

10 Om den underhållsskyldige inte betalar frivilligt, vilka åtgärder kan vidtas för att tvinga honom eller henne att betala?

En ansökan om verkställighet kan ges in till Kronofogdemyndigheten. Ansökan görs muntligen eller skriftligen. Exekutionstiteln ska ges in tillsammans med ansökan. En skriftlig, av två personer bevitnad förbindelse angående underhållsbidrag enligt äktenskapsbalken eller föräldrabalken kan verkställas såsom lagakraftgående dom.

11 Vilka eventuella begränsningar i fråga om verkställighet finns, särskilt regler till skydd för den underhållsskyldige och preskriptionsfrister?

När det gäller underhåll till barn får en talan om att underhållsbidrag ska fastställas inte bifallas för en längre tid tillbaka än tre år före den dag då talan väcktes, om inte den bidragsskyldige medger det. Fordran på fastställt underhållsbidrag preskriberas, dvs. kan inte längre krävas ut, fem år efter förfallodagen.

Beträffande underhåll till make får en talan om att underhållsbidrag ska fastställas inte bifallas för en längre tid tillbaka än tre år före den dag då talan väcktes, om inte den bidragsskyldige medger det. Fordran på fastställt underhållsbidrag preskriberas, dvs. kan inte längre krävas ut, tre år efter förfallodagen.

När det gäller verkställighet finns vidare vissa undantag från utmätning. Från utmätning undantas bl.a. kläder och andra föremål som tjänar uteslutande till gäldenärens personliga bruk, till skäligt värde, samt viss egendom som är nödvändig för ett hem och dess skötsel. När gäldenären har familj beaktas även vad familjen brukar och behöver när det bestäms vad som får undantas från utmätning.

Lön får tas i anspråk genom utmätning endast till den del den överstiger vad gäldenären behöver för sitt och familjens underhåll. Den del av lönen som inte får tas i anspråk genom löneutmätning (förbehållsbeloppet) bestäms med ledning av ett normalbelopp. Normalbeloppet omfattar alla vanliga levnadskostnader, utom bostadskostnaden, som bestäms särskilt och läggs till normalbeloppet. Normalbeloppet fastställs varje år av Kronofogdemyndigheten.

12 Finns det något organ eller någon myndighet som kan hjälpa mig att driva in underhållet?

I Sverige är det Kronofogdemyndigheten som hjälper till med att driva in underhållsbidrag. I gränsöverskridande ärenden kan den bidragsberättigade få administrativ hjälp av Försäkringskassan med att ansöka om indrivning hos Kronofogdemyndigheten.

13 Kan organet eller myndigheten träda i den underhållsskyldiges ställe för att betala hela eller en del av underhållet?

För barn vars föräldrar har separerat kan Försäkringskassan lämna underhållsstöd motsvarande 1 673 kronor per månad till och med den månad barnet fyller 7 år, 1 823 kronor per månad till och med den månad barnet fyller 15 år, 2 223 kronor per månad från och med den månad då barnet har fyllt 15 år till den förälder som är vårdnadshavare och som bor och är folkbokförd tillsammans med barnet. Beslut om underhållsstöd fattas efter ansökan till

Försäkringskassan, som är den myndighet som administrerar socialförsäkringen. Genom underhållsstödet garanterar samhället att ett barn till särlevande föräldrar får ett visst underhåll även när den underhållsskyldiga föräldern inte fullgör sin underhållsskyldighet. Den underhållsskyldiga föräldern måste betala tillbaka underhållsstödet till staten, beroende på inkomst och det sammanlagda antalet barn som han eller hon är underhållsskyldig för. Betalningsskyldigheten fastställs genom ett administrativt förfarande. Om underhållsbidrag i stället betalas direkt till den förälder som bor med barnet, lämnar Försäkringskassan ett i motsvarande grad reducerat stöd (s.k. utfyllnadsbidrag).

Om den underhållsskyldiga föräldern är bosatt utomlands eller bor i Sverige och i eller från utlandet får lön eller annan inkomst, kan Försäkringskassan ålägga boföräldern som har vårdnaden om barnet, att vidta åtgärder för att få underhållsskyldigheten fastställd. Försäkringskassan inträder i sådant fall i barnets rätt till underhållsbidrag upp till det belopp som Försäkringskassan lämnat som underhållsstöd.

Det finns ingen möjlighet för en make att få underhållsstöd från Försäkringskassan.

14 Vad händer om jag bor i Sverige och den underhållsskyldige bor i ett annat EU-land?

Sökanden kan i gränsöverskridande ärenden få administrativ hjälp av Försäkringskassan. Försäkringskassan är centralmyndighet enligt EU:s underhållsförordning och Haagkonventionen av den 23 november 2007 om internationell indrivning av underhåll till barn och andra familjemedlemmar (2007 års Haagkonvention) samt förmedlande/mottagande organ enligt 1956 års New Yorkkonvention om indrivning av underhållsbidrag i utlandet.

14.1 Kan man få hjälp av en myndighet eller organisation i Sverige?

Se svaret på fråga 14.

14.2 Hur kontaktar man den myndigheten eller organisationen?

Försäkringskassan har följande kontaktuppgifter:

Försäkringskassan

Box 1164

SE-621 22 Visby

Sverige

Tel: +46 (771) 17 90 00

Fax: +46 (10) 11 20 411

E-post: centralmyndigheten@forsakringskassan.se

Försäkringskassan ska vidta alla ändamålsenliga åtgärder för att underlätta indrivning av underhållsbidrag. Försäkringskassans uppgifter som centralmyndighet enligt underhållsförordningen och 2007 års Haagkonvention följer av förordningen respektive konventionen. Bland annat ska Försäkringskassan hjälpa underhållsberättigade med ansökningar som kan göras via myndigheten, t.ex. en ansökan om att erhålla ett avgörande om underhåll i en annan stat. För närmare upplysningar om den hjälp som sökanden kan få kan kontakt tas med Försäkringskassan.

15 Vad händer om jag bor utomlands och underhållsmottagaren bor i Sverige?

Om sökanden vill driva in underhållsbidrag enligt 1956 års New Yorkkonvention om indrivning av underhållsbidrag i utlandet, måste han eller hon ge in en ansökan till det förmedlande organet i hemlandet som vidarebefordrar ansökan till det mottagande organet i Sverige (Försäkringskassan).

Detsamma gäller om sökanden vill få bistånd som kan fås av centralmyndigheter enligt underhållsförordningen eller 2007 års Haagkonvention, dvs. sökanden ska vända sig till centralmyndigheten i hemlandet som vidarebefordrar ansökan till centralmyndigheten i Sverige, (Försäkringskassan).

15.1 Kan man vända sig direkt till en sådan myndighet eller organisation i Sverige?

Om underhållsberättigad vill driva in underhållsbidrag enligt 1956 års New York konvention om indrivning av underhållsbidrag i utlandet, enligt underhållsförordningen eller 2007 års Haagkonvention måste han eller hon ge in en ansökan till det sändande organet/centralmyndigheten i Sverige (Försäkringskassan), som vidarebefordrar ansökan till den mottagande myndighet i det landet som du är bosatt och/eller har inkomst i.

Om du som underhållsskyldig vill få bistånd att till exempel ändra fastställt underhållsbidrag, får du vända dig till centralmyndigheten i hemlandet som vidarebefordrar ansökan till centralmyndigheten i Sverige (Försäkringskassan).

15.2 Hur kontaktar man den myndigheten eller organisationen och vilken form av hjälp kan bli aktuell?

Se svaret på fråga 16.

16 Är Sverige bundet av Haagprotokollet från 2007?

Ja. Sverige är bundet av Haagprotokollet av den 23 november 2007 om tillämplig lag avseende underhållsskyldighet (Haagprotokollet), vars bestämmelser tillämpas inom EU fr.o.m. den 18 juni 2011. Huvudregeln enligt Haagprotokollet är att lagen i den stat där den underhållsberättigade har hemvist är tillämplig. Till förmån för framför allt barn finns en möjlighet att tillämpa domstolslandets lag eller lagen i det land i vilket både barnet och den underhållsskyldige är medborgare när en tillämpning av hemvistlandets lag inte ligger i barnets intresse. Parterna kan också avtala om vilken lag som ska vara tillämplig, men avtalsmöjligheten är begränsad när det gäller bl.a. underhåll till barn under 18 år.

17 Om Sverige inte är bundet av Haagprotokollet från 2007, vilken lag är då tillämplig på underhållskrav enligt internationella regler på privaträttens område? Vilka motsvarande internationella privaträttsliga regler gäller?

Sverige är bundet av Hagprotokollet (se svaret på fråga 20).

18 Vilka regler gäller i fråga om möjlighet till rättslig prövning i gränsöverskridande tvister inom EU (enligt kapitel V i underhållsförordningen)?

Se svaret på fråga 7 för de allmänna förutsättningarna för rättshjälp.

När det gäller gränsöverskridande tvister inom EU finns vissa särskilda bestämmelser om rättshjälp. När förutsättningarna för rättshjälp i underhållsförordningen är uppfyllda, ska rättshjälp beviljas och vara kostnadsfri om den rättssökande behöver juridiskt biträde och detta behov inte kan tillgodoses på annat sätt.

19 Vilka åtgärder har Sverige vidtagit, för att se till att de uppgifter som beskrivs i artikel 51 i underhållsförordningen kan utföras?

Inga särskilda åtgärder har vidtagits.

Den här webbsidan hör till portalen [Ditt Europa](#).

Du får gärna [lämna synpunkter](#) på innehållet

Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Senaste uppdatering: 16/06/2022

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.